

Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
Odsjek za komparativnu književnost i informacijske nauke

Tekst između faksije i fikcije: „Madame Bovary“ G. Flauberta

Završni magistarski rad

Studentica: Elma Šehić 3060/2018

Mentor: Prof. dr. Edin Pabrić

Sarajevo, mart 2021. god.

Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
Odsjek za komparativnu književnost i informacijske nauke

Tekst između faksije i fikcije: „Madame Bovary“ G. Flauberta

Završni magistarski rad

Studentica: Elma Šehić 3060/2018

Mentor: Prof. dr. Edin Pabrić

Sarajevo, mart 2021. god.

Sadržaj

1. Sažetak	3
2. Uvod.....	4
3. Realizam i roman realizma	4
3.1. Realizam.....	4
3.2. Roman realizma	7
4. Pojam faksije i fiksije	9
5. Madame Bovary.....	11
5.1. Lik Emme Bovary	15
5.2. Ostali likovi	20
6. Zaključak.....	23
7. Literatura	24

1. Sažetak

Tema završnog magistarskog rada nosi naziv *Tekst između faksije i fiksije: „Madame Bovary“ G. Flauberta*. U teorijskom dijelu rada ću definisati pojmove faksija i fiksija, reći nešto više o književnosti realizma i Flaubertu. U drugom dijelu rada ću pristupiti analizi romana u kojem je naglasak stavljen na psihološku karakterizaciju likova, smjenu jave i sna, sreće i razočarenja. Akcenat će biti na analizi lika Emme Bovary, mlade žene, majke, ljubavnice koja se nije snašla u sredini koja je okružuje , gdje na samom kraju posustaje i doživljava moralni, psihički, ali i fizički slom.

Ključne riječi: Emma Bovary, faksija, fiksija, Flaubert, realizam, roman, stvarnost

2. Uvod

Flaubert u romanu opisuje Emminu egzistencijalnu dosadu, njenu prevaru i samoubistvo. Autor produžava psihološku analizu glavnog lika, prati bračni i porodočni život Bovaryjevih te se bavi malograđanskim mentalitetom koji je u cjelosti nositelj problematike. Pojam bovarizam, koji je nastao prema liku Emme Bovary i predstavlja obrazac ponašanja u kojem se gubi osjećaj za realnost zbog dugotrajnog i postojanog nezadovoljstva koje je posljedica razlike između umišljene slike o sebi i svog stvarnog postojanja. Emma je sanjala i maštala, željela je ostvariti svoje ideale, ali nije uspjela u tome. Ovaj je roman ogledalo i slika života jednog bića koji cijeli svoj život i postojanje podređuje svojoj mašti, traženju i uživanju u uzbudljivim i strasnim ljubavima. Prožet je elementima realizma, romantizma i naturalizma koji oslikavaju postupke, maštarije, ali i sveukupan život jedne žene.

3. Realizam i roman realizma

3.1. Realizam

„R e a l i z a m (prema latinskom *realis*, stvaran, istinit) književna je epoha u kojoj dominira mimetička književna teorija, u kojoj su razrađene književne konvencije s naglašenom težnjom za postizanjem iluzije zbilje, pa roman određenog tipa postaje reprezentativnom vrstom i svojevrsnim modelom prema kojem se u velikoj mjeri i upravlja cjelokupna književnost.“¹ Prema Solarovim riječima, samo značenje pojma realizam izvedeno je iz Aristotelovog pojma *mimesis*, što znači oponašanje.

Realizam se odnosi na cjelokupnu književnost u kojoj se može primjetiti sklonost prema opisivanju stvarnosti onakve kakva ona zaista jeste. U književnosti, realizam pokušava oponašati stvarnost, a može se suprotstaviti i romantizmu.

---

¹ Solar, Milivoj: Teorija književnosti, Školska knjiga, Zagreb, 2005. str. 162

Realizam se bavi stvarnim životom, pa je samim tim zasnovan na životnim iskustvima. Nema mnogo stilskih ukrasa, ne koriste se metafore. Realizam je nastao kao epoha između romantizma i modernizma. Najpoznatiji predstavnici francuskog realizma su: Stendhal, Honore de Balzac i Gustave Flaubert, dok su najpoznatiji ruski realisti Gogolj, Turgenjev, Tolstoj, Dostojevski.

Realizam označava ono promatranje, prikazivanje i tumačenje svijeta koje je usmjereno na stvarne životne pojave i probleme. U filozofiji označava ona učenja po kojima je stvarnost neovisna o našoj svijesti i kao objektivno postojeća dostupna našem saznanju. U umjetnosti i književnosti realizam označava težnju za vjernim prikazivanjem prirode, života i čovjeka, a naročito svakodnevnog života običnih ljudi.²

Zdenko Lešić u *Teoriji književnosti* navodi da je Flaubert romanom „Gospođa Bovary“ stvaralački afirmisao realizam, baš kao i slikar Courbet. Također, realisti su zahtijevali da se poslije romantičarske provale osjećanja i neobuzdane igre fantazije umjetnost vrati stvarnosti i životu kakav jeste. Pod „životom“ su podrazumijevali prvenstveno suvremeni život. U književnosti su vratili ono što je obično, prosječno, svakodnevno i tipično, a što je za romantičare bilo banalno. „Književna koncepcija koja je oko sredine devetnaestog stoljeća u većini evropskih književnosti potisnula romantizam osobito je važna u povijesti romana.“³

Roman po prvi put u sklopu literarnog sustava postaje vrsta bez premca. Realizam se usredotočio na to da se pripovjedna forma utemelji kao naracija koja će ukloniti romaneskne crte zbog kojih se roman dugo vremena smatrao jeftinim šablonom. „Smatrali su, naime, da je književnosti, a osobito romanu, potrebna infuzija »života«, svakodnevne zbilje, kako bi i umjetnost sama lakše postala dio te zbilje.“⁴

Za shvatanje književnih djela, navodi Solar u *Suvremenoj svjetskoj književnosti* bitno je shvatiti i odnos književnosti i stvarnosti. Današnja suvremena književnost opisuje nešto što možemo shvatiti kao „suvremena stvarnost“, a stvarnost se prema tome shvaća kao svakodnevni život, koji se dosta promijenio tijekom povijesti. Prema tom stajalištu suvremena književnost opisuje upravo te promjene, a i s time pravu stvarnost, zbog čega se ona može shvatiti kao odraz suvremenog života.

---

²Lešić, Zdenko: *Teorija književnosti*, Sarajevo, 2006. Str. 322.

³Žmegač, Viktor: *Povijesna poetika romana*, Grafički zavod Hrvatske, 1987. str. 166

⁴*Ibid.*, str. 167

Određena slika svijeta koju daje svaki roman proizlazi iz načina na koji se pisac služi sredstvima književnog izražavanja koja su mu na raspolaganju, on bira ono o čemu će govoriti, ali bira i književne tehnike koje će koristiti.

Flaubert je svoju inspiraciju za pisanje ovog djela pronašao u jednom novinskom članku. Šest godina je pisao „Madame Bovary“. Bio je poznat po tome što se u jednom tekstu nije mogla pronaći ista riječ na jednoj stranici romana. Fabularni sadržaj romana, govorio je Flaubert, nije mu važan, presudna je estetska vizija koju valja ostvariti, a to može biti predodžba o nekim oblicima, bojama, odnosima.

U *Povijesnoj poetici romana*, Žmegač govori o tome kako je Flaubert volio raspravljati o estetičkim pitanjima. Svoje kritičke komentare je iznosio javnosti. Nakon objavljivanja „Madame Bovary“ bilo mu je svejedno kako će publika reagovati. Potrudio se da prikaže iskustva suvremenih ljudi bez ikakvih obzira i taktiziranja, a sve to je postigao književnom i stilskom disciplinom i kontinuiranim radom.

„Kod Flobera na asocijativnom sklopu počiva ne rečenica nego roman, radnja i likovi, struktura i konstrukcija, to je sve skupa ostvareno tako vješto, tako nenametljivo i skriveno, da su pojedini aspekti te složenosti ostali i do danas neprimjećeni.“⁵ U ovom slučaju, za Flauberta, prozna rečenica je od izuzetne važnosti i smatrana je jezgrom čitavog sklopa romana. „Sa jedne strane, Flaubertov roman u pojedinim scenama igre s vremenom dočarava modernistički postupak, dok sa druge strane svojom osnovnom temporalnom strukturom ostaje čvrsto u duhu realističke tradicije 19. stoljeća.“⁶

„Gospođa Bovary“ roman je zamišljen kao sukob između snova i zbilje, a ako bi ga trebalo sažeti jednom rečenicom, bila bi to pripovijest, kaže pisac o »ironičnoj sudbini koja podešava stvari tako da cjelina bude što je moguće skladnija, a sudionici što je moguće nesretniji«.⁷

---

⁵ Kulenović, Tvrтко: Rezime, Biblioteka Slovo, Sarajevo, 1995. str. 216

⁶ Pobrić, Edin: *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne*, BH Most, Sarajevo, 2006. str. 75

⁷ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 107

3.2. Roman realizma

Roman realizma obuhvata sudbinu jednog ili više likova u dužem vremenskom rasponu te je opisuje od početka do kraja. Čitatelji prate život pojedinca u cjelini. Solar u svojoj knjizi *Suvremena svjetska književnost* piše o tome da se u realističkom romanu povezuju životne sudbine različitih likova koje roman mora nanizati jednu na drugu, a u tome pomaže pripovjedač. Pripovjedač izravno ili posredno pomaže čitatelju, komentira, upućuje i sugerše šta se s likovima događa, kakva im je konačna sudbina i kakav se zaključak iz toga može izvući.

Realistički romani često ističu neke humanističke vrijednosti, ali rijetko izravno objašnjavaju o kakvoj se poruci radi jer ne postavljaju jasne granice između dobra i zla.

Teme koje prevladavaju u realističkim romanima su pretežno iz svakodnevnog života. Mašta i snovi su samo u svijesti pojedinca. Realistički roman poznat je po opisu vanjskih okolnosti unutarnjeg života i po nizanju događanja koji se redaju kao u biografiji. Prema Solaru okosnica sudbine određenog pojedinca postaju rođenje, početak prijateljstva, početak i kraj ljubavi, vjenčanje, posao, putovanja, susreti sa nama bitnim ljudima, smrt. „Vrijednost realističkog romana nije samo u tome što on slijedi tu okosnicu pripovijedanja, nego što ju on konstantno narušava te najviše umjetničke vrijednosti postiže kada uspijeva istaknuti izuzetnost osobnog doživljaja, koja se suprotstavlja prosječnosti svakidašnjeg zbivanja.“⁸

Pojedincu u realističkom romanu važni su priznati društveni odnosi koji se mogu objektivno vrednovati u stvarnosti, u ljudskim djelatnostima, u radu, porodici, u životu grada ili sela. U središtu zanimanja realističkog romana je odnos među ljudima i neki oblik društvenog života koji je jači i trajniji nego subjektivno shvatanje pojedinca prema njegovim vlastitim idejama.

Solar također navodi da je problem odnosa pojedinca i društva ustvari dio građanske književnosti od početka novovjekovne povijesti, a ideja slobode pojedinca ne može se odvojiti od problematike odnosa pojedinca i zajednica, prema čemu tematika realističkog romana samo prati središnju problematiku kulture novog vijeka. U realističkom romanu

---

⁸ Solar, Milivoj, *Suvremena svjetska književnost*, Zagreb, Školska knjiga, 1997. str. 95

postoji određena sklonost prema tragičnom koja se ne ostvaruje u sukobima velikih ličnosti, niti u suprotnosti stavova, nego u „neumitnosti postupnog propadanja.“

Ponajbolji primjer je Flaubertov roman „Madame Bovary“. U tom romanu prati se nezaustavljivi proces rastvaranja velikih ideja, strasti i cjelovitog subjektivnog života u monotonj svakodnevnici.

„Životni poraz Emme Bovary, glavne junakinje ovog romana, nije rezultat nikakve velike pogreške, sukoba strasti ni etičke krivnje nego proizlazi iz nemoći da se iznutra savlada život koji se odvija svojom zakonitošću, bez obzira sviđalo se to onome tko živi ili ne.“⁹

Struktura romana u realizmu zavisi od voljnih osobina glavnog lika. Otpor lika postoji samo u mislima koje se ne ostvaruju, u mašti koja nije stvarnost i u snu koji nije istina. Realistički roman smatra da taj raspon, koji također zanima i književnost romantizma i suvremenu književnost, može opisati samo ako se usredotoči na stvarnost kao takav niz koji se suprotstavlja mašti i nestvarnom.

Treba spomenuti i ženske likove u književnosti realizma. Od samog početka, od antike, ženski likovi su prikazani kako služe određenoj svrsi, najčešće kao seksualni objekti te su predodređeni za tipične društvene uloge. Ženski likovi većinom su se svodili na svoj seksualni odnos naspram muškaraca, a djelovali su samo u krugu domaćinstva. Na njih se nije gledalo kao individualne osobe, njihovo mišljenje nije bilo važno. Posao je bio da odgajaju djecu, kuhaju, spremaju. Zbog toga se najviše isticala ženska objektivizacija i odlike ženskih likova poput pasivnosti, emocionalnost, nesigurnosti, iracionalnosti i reproduktivnosti, nasuprot muškom aktivizmu, nagonu za takmičenjem sa drugim muškarcima, racionalnosti i hrabrosti.

Do sredine 19. stoljeća percepcija o ženi se temeljila na ideji da je žena s jedne strane vjerna družica i majka, da čuva tradiciju, a s druge strane da je nevjerna ljubavnica, prevrtljivo i promjenjivo stvorenje. U književnosti realizma dolazi do pomaka prikaza ženskih likova, jer realizam se buni protiv različitih klasnih, rasnih i seksualnih predrasuda što ih pojedini likovi utjelovljuju.

Pojavom realističkog romana javljaju se romani o sudbini žene, ženski likovi počinju preuzimati glavne uloge u djelima poput „Gospođa Bovary“ i „Ana Karenjina“ pa se naracijom i likovima oblikuje pojedinačna ljudska sudbina, pogotovo ženska.

---

⁹Solar, Milivoj, Suvremena svjetska književnost, Zagreb, Školska knjiga, 1997. str. 95

U tradicionalnom francuskom društvu, brak i ljubav su prikazani kao nešto što je propisano i korisno, a ženski preljub kao štetan i nekoristan, dok je muški preljub prikazan kao nešto što nije štetno i nisu vidjeli nikakav problem u tome.

Položaj ženskih likova u tom vremenu nije imao izlaz iz situacija u kojima su se našli pa su neke od glavnih likova realističkih romana jedini izlaz vidjele u samoubistvu, baš poput Emme i Ane Karenjine.

4. Pojam faksije i fikcije

Pojam fikcije Vladimir Biti prati od „ontologijske perspektive“ Platona i Aristotela koji su postavili različite okvire razumijevanja pojma postojećeg. U jednoj dimenziji ono ima značenje „ispražnjen od zbiljskog sadržaja, nevjerodostojan, privid ili čak obmana“. U drugoj dimenziji ono se shvata kao „vjeran unutarnjoj istini stvari, cjelovit, općenit.“¹⁰

Vladimir Biti poziva se i na Iserovu teoriju u kojoj je pojam fikcije odvojen od imaginarnog. On navodi da je ono fiktivno zapravo ciljno usmjereno kao-da-djelovanje, a imaginarno kao predrefleksivan repertoar potisnutih obrazaca preko kojih se provodi potisnuta irealizacija stvarnosti.

Pojam fikcije predstavlja dvije koncepcije umjetničke mimeze. Jedna je oponašanje već postojećeg svijeta, a druga je stvaranje nekog novog svijeta. Ovoj Iserovoj teoriji prethodi slična distinkcija koja se javlja još u drugoj polovici 18. stoljeća zajedno s popularizacijom romana. Tada pojam fiction predstavlja izmišljanje pripovjedne književnosti koja nije istinita poput historiografije.

U razmatranju odnosa fikcije i faksije, Milka Car se osvrće na zapažanja Zdenka Škreba u kojima on „pojam „nefikcionalnosti“ zasniva na načelu istinitosti i stvarnosti, a „fikcionalnost“ smatra indiferentnom prema načelu istinitosti jer se ne odnosi na stvarnost – izjave književnoga djela nisu ni istinite ni lažne.“¹¹

---

¹⁰ Biti, Vladimir, *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000. Str. 134

¹¹ Car, Milka, *Uvod u dokumentarnu književnosti*, Leykam International, Zagreb, 2016. Str. 59

Car se također osvrće na Iserovu teoriju, no za razliku od Bitija ona se ne bazira na razgraničenju pojma fikcije od imaginarnog, nego na teoriju odnosa fikcije i faksije pa tako Car tvrdi da Iser ne posmatra fikciju kao opoziciju prema faksiji, nego kao njezinu komunikaciju. Fiktivno bi onda bilo rezultat prelaska granica između realnog i imaginarnog, a faktivno bi bilo rezultat relacioniranja.

Fikcija je 'tvorevina', koja nastaje putem 'oblikovanja', 'predstavljanja', 'stvaranja', 'izmišljanja'. Međutim, mnogi savremeni teoretičari ne doživljavaju fikciju kao proizvod, objektivnu osobinu verbalnih ili drugih sadržaja (filmova, slika, inscenacija), već kao proces, interakciju između proizvođača i primaoca, koju određuju promjenljive kognitivne pretpostavke, posebno istorija razlikovanja između područja imaginarnog i realnog.¹² Stvarni svijet nije jedinstven i stvaran. Osnovni elementi fikcije upliću se u spoznaju, a još više u spoznajnu kategorizaciju i komunikaciju o stvarnosti.

Fikcija se često koristi kao sinonim za književnost, i obuhvata sve umjetnosti. Krešimir Šimić govori o tome da se fikcija i faktografija vežu za promišljanje odnosa književnosti i povijesti, dok Gerard Genette u svom radu *Fikcijska priča, faktografska priča* dolazi do zaključka da ne postoji čista fikcija ni čista faktografska priča.¹³

Čitajući neki roman očekujemo fikciju, da su likovi i radnja u romanu nerealni i zamišljeni, pa tako pristupamo i faksiji, odnosno prosuđujemo da stvarnost umetnuta u roman ne može biti ništa drugo osim imaginarna fikcija. Uplitanjem činjeničnog, povijesnog i provjerenog dokumenta u prostor fikcije, autori svojim djelima navode čitatelja na stalno propitivanje granica fikcije i faksije.

Iako znamo da su likovi u romanu nestvarni i zamišljeni, a ovdje je riječ o „Madame Bovary“, nekako se vežemo za te likove i situacije u kojima se zadesi. Na neki način se poistovjetimo sa njima, dešava se da i određene emocije dođu do izražaja. Kada je riječ o emocijama i reagovanju na umjetnost, ta priča potiče još od Platona i Aristotela.

---

¹² Juvan, Marko, Fikcija, stvarnost, zakoni, Sarajevske sveske br. 17, Dostupno na: <http://sveske.ba/en/content/fikcija-stvarnost-i-zakoni>

¹³ Šimić, Krešimir, Fikcija i faktografija, Zagrebačka slavistička škola, Dostupno na: <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1876&naslov=fikcija-i-faktografija>

Za Platona je svaka identifikacija sa fikcijskim likovima neprihvatljiva, dok je Aristotel smatrao da je bolji onaj koji izazove neke emocije kod gledatelja i za njega je jako bitan pojam katarze. Aristotel je govorio o tome da katarza treba izazvati strah i sažaljenje te tako „pročistiti“ osjećaje gledatelja.

Kada je riječ o fikciji i falciji, u ovom slučaju ovdje se govori odnosu između jave i sna, Emminom životu i njenom ponašanju prema samoj sebi, ali i drugima. „Istinitost svijeta fikcije se ne mjeri sličnošću sa stvarnim, pojavnim svijetom, nego sa njegovim funkcionisanjem. Ukoliko taj stvoreni svijet može suštinski da znači, a u toj suštini autentično da funkcionise, mi o njemu mislimo i govorimo kao o “istinitom” svijetu.“¹⁴

5. Madame Bovary

Gustave Flaubert francuski je pisac rođen 1821. godine. Pisao je pripovijetke, drame i nekoliko novela. Njegovo najpoznatije djelo je „Madame Bovary“. „Flaubert piše knjigu da bi napisao knjigu, a ne da bi ispričao priču. Radnja romana teče po historijsko-biografskom vremenu - od početka do kraja. Vrijeme pripovijedanja prati hronologiju zbivanja.“¹⁵

Roman je u početku izlazio u časopisu Revue de Paris, ali je djelo na početku optuženo zbog nemoralna, ali je ubrzo oslobođeno optužbe i izlazi sa velikim uspjehom. Solar se također osvrće na ovaj sudski proces Flaubertova romana te navodi da je jedan od ključnih razloga zbog kojeg je roman oslobođen od optužbe, a to je kažnjavanje Emme na način koji jedini zaslužuje. Prikaz Emmine smrti navodi kao jedan od najjezovitijih opisa u svjetskoj književnosti.¹⁶

„Prva osobina umjetnosti i njen cilj je iluzija koja proizlazi iz bezličnosti djela... jer nikada ne treba pisati o sebi samome. Umjetnik treba da postoji u svom djelu kao bog u onom što je stvorio, nevidljiv i svemoguć, da se svagdje može osjetiti, ali da se nigdje ne može

---

¹⁴ Pobrić, Edin: *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne*, BH Most, Sarajevo, 2006. str. 45

¹⁵ Pobrić, Edin: *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne*, BH Most, Sarajevo, 2006. Str. 75

¹⁶ Solar, Milivoj. *Povijest svjetske književnosti*. Golden marketing, Zagreb., 2003. Str. 233

vidjeti.“¹⁷ Iz toga se vidi Flaubertova ideja o nepristranosti u stvaranju djela, kao i ideja o iluziji života. On ne izražava život kakav jeste, nego ga sugerise, prikazuje iluziju stvarnosti, i odraz duha jednog vremena. Ovo je ujedno i osnovno pravilo njegove poetike objektivnosti.

Od svih francuskih romana 19. stoljeća, „Madame Bovary“ predstavlja ponajbolji izraz umjetničkog savršenstva i besprimjerne stvaralačke požrtvovanosti. „Flaubert je stvorio ne samo suvremeni roman psihološke analize, nego je prvi postavio zahtjev za svjesnom umjetnošću u samom činu pisanja.“¹⁸

Ingrid Šafranek navodi da je „Madame Bovary“ roman o nerazumijevanju i pogrešnom interpretiranju znakova kojima zbilja okružuje junake. Roman govori o nemoći prevladavanja emotivne i metafizičke samoće, Emma Bovary „živi u začaranom krugu svoje strasti“¹⁹ koja joj dopušta da podnosi stvarnost, ali joj i onemogućuje ikakvu istinsku vezu sa životom. „Madame Bovary“ je izraz nemogućnosti da se izađe iz vlastitog ukletog opsesivnog svijeta i prvi primjeri nekomunikativnosti i razdvojenosti svijesti koja će imati tako veliku ulogu u romanu 20. stoljeća.

„Roman govori o svakodnevnici. Mjesto i vrijeme radnje neraskidivo su povezani. Onako kako mjesto diktira vremensko trajanje, tako vrijeme ljepljivo, sporo hodi prostorom, odnosno, obilježja tog vremena su grubo srasla sa životnim prostorom, sa kućama i sobama u gradu, sanjivim i uspavanim ulicama. Za Emmu Bovary dani nemaju ličnu obilježju, nego podsjećaju na neki lanac trajanja koji se u svojoj krajnjoj dispoziciji ponavlja u krugu.“²⁰

Roman se sastoji od tri dijela. To su ustvari tri etape života Emme Bovary. Prvi dio se dešava u Tostesu, Yonville je drugi dio u kojem je prikazana sva monotonija njenog života i tu počinju njene ljubavne afere. Susret sa Leonom je treći dio koji Emmu odvodi u propast. Postoji nekoliko tema ovog romana, a one su: nesretni brak i preljuba, porodični odnosi, provincijski život u Francuskoj u 19. stoljeću, emocionalni svijet neusklađene junakinje romana, sukob ideala i stvarnosti.

---

¹⁷ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: Francuski realistički romani XIX stoljeća, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str.140

¹⁸ Ibid. str. 106

¹⁹ Ibid. str. 140

²⁰ Pobrić, Edin: *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne*, BH Most, Sarajevo, 2006. Str. 81

Lik glavne junakinje Emme je raznovrstan. Čitajući roman javljaju se dvije vrste osjećanja prema njoj. U jednom trenutku dolazi do sažaljenja ili simpatije, a već u drugom javljaju se ravnodušnost i odbojnost.

„Gospođa Bovary“ je roman koji donosi sudbinu žene u društvenim okolnostima u kojima ženska emancipacija nije mogla izostati, čak i ako je građanski moral još nije bio spreman podnijeti. Emma Bovary, poput Ane Karenjine je inteligentna i lijepa žena koja je svjesna očekivanja društva koja je ograničavaju i zbog kojih je usamljena. Emma je ostvarena, ali i razočarana, kao supruga i kao majka i kao ljubavnica i radije bira smrt nego život koji joj to vrijeme nudi. Iako je za čitatelje iz devetnaestog stoljeća to trebao biti pravi kraj za nekoga ko vara to je trebala i biti prilika da se trgnu i prepoznaju Emminu strast prije nego što je osude za povredu koju je nanijela temeljima buržoazijskog poretka.

Čitajući romantične romane ona pronalazi ideal kojem će težiti cijeli život. Nakon završetka školovanja, vraća se u svoje selo, što predstavlja prvi stepen uniženosti. „Prije udaje Emma je vjerovala da u sebi osjeća ljubav, no kako sreća koja je trebala iz te ljubavi proisteći nije dolazila, mora da se prevarila, mišljaše. Pa nastojaše doznati što se u životu zapravo podrazumijeva pod riječima sreća, strast i opijenost koje joj se u knjigama bijahu učinile tako lijepe.“²¹

„U dubini duše, međutim, očekivaše ona neki događaj. Poput mornara u pogibelji, očajnim je pogledom kružila po samoći svojega života, u daljini tražeći kakvo bijelo jedro u maglama na obzorju.“²² Charlesova vulgarnost i plašljiva Leonova ljubav još više pojačavaju patnje mlade žene i potrebu da bude s nekim drugim, na nekom drugom mjestu. Već tada se pojavljuje Rodolphe, privlačni muškarac srednjih godina. Za kratko vrijeme njen život dobija ravnotežu snova i stvarnosti, i upravo zbog toga ona vjeruje da su se sve njene želje i snovi, napokon ostvarili. S druge strane to baš i nije tako.

Šafranek u knjizi *Stendhal, Gustave Flaubert, Marcel Proust* Rodolpha opisuje kao bezosjećajnog egoistu, dosljednog samom sebi²³. Ne obraća pažnju na osjećanja žena, ali im je u stanju pružiti ono što im je potrebno, a to je seksualni interes iskusnog muškarca.

---

²¹ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 23

²² Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str 41

²³ Šafranek, Ingrid: *Crveno i crno i Parmski kartuzijanski samostan Stendhala (Henrya Beylea); Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj Gustavea Flauberta; U traganju za izgubljenim vremenom Marcela Prousta*. Zagreb: Školska knjiga 1995.

„Nekoliko udvornih riječi i već bi me obožavala, u to sam uvjeren! Kako bi to bilo dirljivo! Čarobno!... Da, ali kako da je se poslije otarasim?“²⁴ Na samom kraju Rodolpho ostavlja Emmu na rubu samoubistva, u dugovima i naviknutu na užitak.

Onog dana kada lihvar zatraži svoj novac njena sudbina biće zapečaćena. I Leon i Rodolpho je prepuštaju samoj sebi. Žrtva lažnog ideala pati zbog propasti svojih iluzija. U zamjenu za sanjane daljine dobija odlazak u hotelsku sobu gdje će radije izvršiti samoubistvo nego živjeti u razočarenju. No, bez obzira na sve Emma nikad nije prestala vjerovati u pravu ljubav, samo žali što joj nikad nije bila suđena.

„Emma se pridiže kao kakav strujom oživljeni leš, raspletene kose, ukočenih zjenica, široko otvorenih. I stade se smijati užasnim izbezumljenim, očajničkim smijehom, vjerujući da vidi grozno jadnikovo lice što se poput jezive prikaze dizaše pred njom u vječitoj tami. Grč je ponovo obori na postelju. Svi se primaknuše. Nje više nije bilo.“²⁵

„Madame Bovary“ je roman jednog života. U njemu Flaubert stvara epizode koje sugerišu proticanje života, a čvrstu kompoziciju koja se sastoji od duge ekspozicije, krize i raspleta radnje mijenja sa kompozicijom koju čini niz prizora. Prizori su međusobno povezani.

Roman je izgrađen na suprotnostima, a Emmina kratkotrajna sreća na polovini romana i njeni snovi o bijegu s ljubavnikom su u kontrastu sa Charlesovom bezazlenošću i njegovim planovima, bal u Vaubyessardu u kojem se upotpunjuju Emmine snovi kontrastiraju s njezinim djetinjstvom, a njezina ideja o Parizu kontrastira sa tužnom stvarnosti Yonvillea.

---

²⁴Flaubert, Gustav: Gospođa Bovary, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 84

²⁵ Ibid., str. 108

5.1. Lik Emme Bovary

Flaubert je ovim romanom i njegovim glavnim likom postao primjer i uzor svim kasnijim djelima koja će svoju radnju graditi na osnovu lika Emme Bovary. O njenom djetinjstvu se ne zna mnogo. Rano je ostala bez svoje majke. Oplakivala je gubitak, ali svega nekoliko dana. Svoju tugu je doživljavala na isti način kao i heroine iz knjiga koje je čitala. „Emma bijaše u sebi zadovoljna što je otprve postigla onaj rijetki ideal blijedih bića do kojega prosječno srce nikada ne stiže.“²⁶

Još dok je boravila u samostanu, Emma je u romanima i poeziji pronašla ideal kojem će biti posvećena cijeli svoj život. Sanjarije, religiozna nadahnuća i slike „*gospode, hrabrih kao lavovi i blagih kao jaganjci*“²⁷ okupirali su njenu maštu i jedva je čekala da joj život započne i da se njene čežnje ostvare.

Čitajući roman prvo što primjetimo jeste Emmina ljepota i privlačnost. Kasnije, ta ljepota će postati njeno glavno oružje za uspjeh, ali i za njen kraj. Bila je žena koja je svjesna svog izgleda. To je znao i Charles kada je prvi put vidio.

„Vrat joj izvirivaše iz bijela, posuvraćena ovratnika. Kosu joj, čije su dvije polovice izgledale kao da je svaka od jednog komada, toliko bijahu glatko začesljane, dijelila posred glave tanka stazica što se lagano ugibaše slijedeći oblinu tjemena, a oba su se ta dijela, ostavljajući ušnu resicu jedva vidljivom, otraga stapala u bogatu punđu, prethodno se valovito povijajući prema sljepočicama, što naš seoski liječnik vidje prvi put u životu. Jagodice joj bijahu rumene, a nosila je, zataknuvši ga na mušku između dva puceta na košuljcu, lornjon od kornjačevine.“²⁸

Nakon vjenčanja sa Charlesom, Emma sve više pažnje posvećuje svom izgledu, a razlog tome je što je ona sad bila doktorova supruga. Kupovat će haljine, cipele i sve ono što je jednoj ženi potrebno kako bi svoju ljepotu još više dovela do izražaja. Zbog želje za novcem i određenim položajem u društvu, Emma će težiti ka tome da se u takvim krugovima i kreće.

---

²⁶ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 37

²⁷ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 107

²⁸ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 17

Charles je bio brižan i jednostavan čovjek. Volio je Emmu, ali je nije razumio niti se trudio. Nažalost nije imao kvalifikacije ljubavnika o kojima je Emma mnogo čitala. Možemo primijetiti da je Emmina percepcija stvarnosti iskrivljena. Za Charlesa se udala iz čiste zabave. Emma je bila sklona tome da se smatra drugačijom nego što to zaista jeste. Zamišljala je kako je rođena za neku drugačiju sudbinu od one koja joj je bila namijenjena. Težila je za apsolutnim i jedina svrha u životu joj je bila da upozna ljubav. „Prva stvarnost s kojom se Emma susreće brak je sa Charlesom Bovaryjem.“²⁹

Već sam naziv romana *Gospođa Bovary* stavlja Emmu u odnosu prema Drugom. Iz naslova se već može vidjeti njen rodni identitet. Postaje gospođa onog trenutka kada se udaje za Charlesa i od nje se, kao od žene očekuje se da bude dobra supruga i majka, ali ipak Emma ne ispunjava ta očekivanja.

Nakon određenog perioda zajedničkog života, shvata da njih dvoje nikako ne odgovaraju. Charles je u ovom slučaju prikazan kao dobra osoba, zaljubljena u Emmu. S druge strane ona nikako nije podnosila njegovu običnost i razumljivost njegove sreće. Dok je ona vapila za neobičnim događajima, on se plašio bilo kakve promjene. „A ona... njoj je život hladan kao tavan čije je okno okrenuto prema sjeveru, a dosada, taj nijemi pauk, u mraku plete mrežu po svim kutovima njezina srca.“³⁰

Emma Bovary je žena koja živi u začaranom krugu svoje strasti uz čiju pomoć lakše podnosi stvarnost, ali joj na neki način onemogućava vezu sa životom. Sredina u kojoj živi ne pomaže joj u ostvarivanju njenog romantičnog duha. Željela je da ostvari neki iznenadni uspjeh i da živi u glavnom gradu, ali je bila isfrustrirana zbog osjećaja niže vrijednosti i neostvarenosti. Na kraju, jedini izlaz iz svega vidi u samoubistvu kojeg je počinila zbog neuspjeha u ljubavi i razočarenja i finansijske propasti do koje su je doveli njeni zahtjevi.

Solar u *Povijesti svjetske književnosti* govori da je Emma Bovary kaznila samu sebe i time uspostavila neki slijed od krivnje do kazne, koji prepoznajemo na temelju nekih etičkih relacija koje nam se čine prirodnim. Njen lik možemo posmatrati iz tih relacija jer je realizam književna konvencija koja opisuje nekoga objektivno i koja je utemeljena na zamisli o životu kao slijedu događaja koji se mogu procijeniti i sa stanovišta etike.

---

²⁹ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 108

³⁰ Ibid. str. 30

Emma je zbog potrage za srećom otišla izvan granica društveno dozvoljenog i baš poput moderne čitateljice, Emma je sanjala da postane junakinja svoje romanse i tražila je ono sa čime bi se mogla identificirati i poistovjetiti.

Književnost koju je čitala, na neki način je bila saučesnik u njenoj nevjeri koja se može protumačiti kao Emmina pobuna protiv društva. Suptrotno čitanju romana su Emmine bračne dužnosti, koje i nije baš ispunjavala. Svaki put kada bi pokušala pristupiti svojoj ulozi kao supruga i majka, nije to radila zbog bilo koga u svojoj obitelji, već zbog sebe. Svaki put kada bi pokušala voljeti Charlesa nije mogla jer je smatrala da ne posjeduje nikakve osobine o kojima je čitala za koje je smatrala da muškarac mora imati.

„Željela je sina: bit će snažan i tamnokos, nazvat će ga Georges, a ta pomisao da će imati muško dijete bijaše joj već unaprijed svojevrsna naknada za svu dotadašnju nemoć. Muškarac je barem slobodan; otvorene su mu sve strasti i sve zemlje, može prevladavati zapreke, dospjeti i do najdaljih slasti. No, ženu nešto neprekidno sputava. U isti mah pokretna i povodljiva, ima protiv sebe slabost vlastite puti i zakonsku ovisnost. Volja joj, poput vrpcom pridržane koprene na šeširu, uzdrhti na svakom vjetru; uvijek je vuče kakva želja, uvijek kakav obzir zadržava.“³¹ Željela je da se o Charlesu proširi dobar glas jer bi to bio i njen uspjeh, jer je kao žena svoga vremena mogla biti poznata samo preko svog supruga.

Emma zbog svoje pretjerane osjećajnosti pristupa banalnim stvarima kao da imaju posebno značenje, kao da želi da sve na neki način doprinese uzbuđenju u njenom životu, preuveličavala je ideje raznih događaja pa je tako željela medeni mjesec s „potmulim šumom vodopada.“³² Opravdanje za preljubu nalazila je u djelima koja čita, bijeg s Rodolphom zamišlja kao i pripovjedačev prikaz popularnih romana, dok Leonu piše pisma preobražava ga u drugog čovjeka, a sebe smatra junakinjom svake drame, neodređenom *onom* iz svake zbirke pjesama.

Takvo čitanje joj stvara nezadovoljstvo stvarnim svijetom, jer zavedena svjetovima romana postaje nezadovoljna vlastitim životom, ulazi u opsesivne ljubavne i seksualne veze, koje se obično nazivaju razarajućim, a jedini pravi izlaz iz takvih veza je samoubistvo.

---

³¹ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 77

³² Ibid. Str. 38

Emmu niko nije mogao razuvjeriti od onoga što je pročitala u knjigama i niko nije izravni krivac za njenu smrt. Ono što je izgubila nikada nije ni imala niti je mogla imati, ali je ipak morala proći određene etape do svog konačnog poraza, jer je upravo on, prema Solarovim riječima “zadnji pečat njihove sudbine.”³³

Emma je bila zagonetni lik, kako u svom životu, tako i u narativu koji je odabrala da stvori, a tiče se i onih oko sebe, nikada nikome zapravo nije pokazala svoje pravo lice. Svi njeni problemi počinju još u djetinjstvu, nakon smrti majke. Sve to natjeralo je Emmu da stvara fiktivnu, alternativnu stvarnost u kojoj je imala više kontrole. Udajom za Charlesa od oca nije dobila nikakvu naklonost, izgubila je majku zbog bolesti i nije imala pojma o ljubavi, zajednici, rađanju djeteta. Emma je mnoge životne faze prošla sama, a nedostatak roditeljske skrbi u fazi mlade djevojke se vidi u radnjama koje je Emma poduzela.

Vrlo je važan prikaz Emme Bovary kao ženskog lika koju piše muškarac u tom vremenu. Ideja realizma ostvarena u liku žene kao bića instinkta, ali i moralne čuvarice kuće, te muškarca kao intelektualnog bića, ali i bića seksualnih težnji suprotstavlja pitanje morala u odnosu na strast. S jedne strane suprotstavlja društvene norme s ljudskim potrebama i osjećajima, a s druge strane među kojima se nalazi i strast.

Postavlja se pitanje percepcije ženske seksualnosti iz pogleda muškog pisca i kako on gleda na ono što ona osjeća i misli te šta pisac misli njezinim mislima i osjećajima. Emmina fatalnost proizlazi iz auto-destruktivnog djelovanja kojim je uništila svoju porodicu i samu sebe. Često se pitala da li je sticajem okolnosti mogla sreći drugog muškarca. Očigledno je da nije bila zadovoljna svojim životom. Previše je razmišljala o onome što se nije dogodilo, i to će je ustvari proganjati čitav život. Važnost Emminog lika potvrđuje pojam *bovarizam* koji je nastao prema njenom liku, a može se primijeniti i danas kako na književnost, tako i na svakodnevni život.

Pojam *bovarizam* ili sindrom *Madame Bovary* je poremećaj u ponašanju koji nastaje kao posljedica pojave romantičnih romana 19. stoljeća. Idealizacija ljubavi dovodi do stalne frustracije i razočarenja, najčešće žena. Ovaj pojam prvi je počeo koristiti francuski filozof i esejist Jules de Gaultier. Bovarizam označava čovjekovu sklonost da se smatra drugačijim nego što zapravo jest, i da, poput Emme zamišlja kako je rođen za drugačiju sudbinu od one koju mu je život namijenio. Ona odbacuje stvarnost zanoseći se iluzijama koje je upoznala u

---

³³ Solar, Milivoj. Povijest svjetske književnosti. Golden marketing, Zagreb., 2003.

romantičarskim romanima i poeziji. Cijelog života će je proganjati motiv svega što se nije desilo. Događaje koje je očekivala da se dogode, tražila je u književnosti. Emmi se dijagnosticira bovarizam, težnja za drugačijim životom, ispunjenim bogataškim visinama, vječna nesreća i nezadovoljstvo, gubitak osjećaja za realnost.

Živjela je u patrijarhalnom društvu u kojem se bilo teško ostvariti kao žena, pored majke i kućanice, te je zato htjela roditi sina koji će biti nezavisan od društvenim konvencija koje su gušile nju kao ženu. Emma je zakazala u svakoj ulozi koju je imala. Svoj izgled je koristila ako bi uživala i zavodila muškarce. Na kraju je ta ženstvenost skupo koštala. Svaki njen grijeh je slomio nju i ona je bila ta koja je patila. Doživjela je propast u vlastitom svijetu, kojeg su srušili njeni snovi o nekom boljem i ljepšem životu, punom ljubavi.

Emma Bovary je jedinstveni pokretač radnje romana, sve nesreće što je pogađaju posljedica su njezinih pokušaja ostvarivanja tih nedostižnih ideala, ali ipak ni u jednom trenutku Emma ne krivi samu sebe niti je Flaubert krivi za ono što je uradila. Na samom početku je postavila nemoguće ciljeve, žudila je za životom kakav nije mogla ostvariti u okruženju u kojem je živjela. Svaki pokušaj završavao je nesrećom, sve dok i sama nije završila tragično.

Analizom njenog života i položaja kao žena malograđanskog društva 19. stoljeća i sukoba sa stvarnošću koji su iz toga proizašli, pokušalo se shvatiti da li je njena sudbina bila predodređena i kolika je njezina krivica bila u svemu što se desilo. Opravdanje za takvu sudbinu je izvana nalik na kaznu koja se podrazumijeva na etičkoj, religijskog, političkoj ili ideološkoj razini. Emma Bovary je željela da se osamostali na poseban način, a težinu njene sudbine zamijenila je lakoća sa kojom ne preza ni od čega, pa tako ni od smrti. To je bila Emmina posljednja faza tragičnog života. Smrt koja ju je osvijestila u vlastitoj smrtnosti i načinu na koji je provela svoj život. Propustila je svoju priliku za sreću, iako se njena ideja te sreće odnosila na knjige u kojima je živjela kao mlada djevojka. Emma nije imala zdrav život, nije znala da to želi pa nije ni postigla. U prekretnici smrti, iako još nije bila mrtva, shvatila je da je cijeli život tragala za lažnim i nestvarnim idealima. „Ključ se okrenu u bravi, a ona pođe ravno prema trećoj polici, sjećanje ju je tako dobro vodilo, pograbi modru staklenku, iščupa iz nje čep, gurne unutra ruku i izvukavši punu šaku bijeloga praha, uze ga onako iz ruke gutati.“³⁴

---

³⁴Flaubert, Gustav: Gospođa Bovary, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 200

5.2. Ostali likovi

Emma Bovary kao mlada žena, u više navrata neodgovorna i nezrela nije bila u stanju da se suoči sa stvarnosti. Tome svemu su doprinijeli i ostali likovi u romanu. Neki nisu mogli razumjeti Emmu, dok su je drugi samo iskorištavali. Na kraju je malena Bertha bila ta koja je najviše ispaštala zbog majčine nezrelosti i neodgovornosti. Često ju je ostavljala, nije imala nikakvih osjećanja prema njoj.

Charles Bovary je jedan od glavnih junaka. Potpuna je suprotnost svojoj supruzi Emmi. Budući da je seoski liječnik, osjeća se kao da je na svom mjestu, voli spašavati ljude i liječiti ih. Međutim, nedostaje mu znanja i zbog toga nije radio teške operacije. Prikazan je kao osoba kojoj nedostaje mašte; vrlo je naivan i nenapadan i ima najobičnije interese. „Charlesov je način razgovora bio običan, nalik na ulični pločnik: tuda su prolazile svačije misli, u svakidašnjem ruhu, ne pobuđujući ni uzbuđenje, ni smijeh, ni snove. Nikada ga radoznalost nije navela, govorio je, dok je živio u Rouenu, da pođe u kazalište i gleda pariške glumce. Nije znao ni plivati, ni mačevati, ni pucati iz pištolja, a jednog joj dana nije umio objasniti neki jahački izraz na koji bijaše naišla u romanu.“³⁵

Charles je volio Emmu, ali njoj to nažalost nije bilo dovoljno. Uvijek je tražila nešto više i nemoguće. Vjerovao je da će ona postati bolja supruga i majka, ali nikad nije razumio ono što želi. „Prikazan je kao čovjek koji je jedino volio Emmu, iako je nije razumio, i on na kraju u svom bespomoćnom bolu u kojem ljubav prevladava ljubomoru, u svom praštanju i smrti, dobiva neku tragičnu veličinu.“³⁶ Unatoč svim svojim lošim stranama Charles je jedan od najmoralnijih i najiskrenijih likova u romanu.

Bertha je malo čudo Charlesa i Emme. Nažalost, zbog svega što se dogodilo njenim roditeljima, prisiljena je na siromašni život zbog ekstremnog duga njezine majke i prerane smrti oba roditelja. Bertha ne radi ništa posebno, osim što pokazuje greške svojih roditelja. Ona je dojenče kad priča započne. Međutim, puno saznajemo o Charlesu i Emmi kroz njihovu interakciju sa njom. Emmin odnos sa djevojčicom razigrava vlastite nesigurnosti i strahove, dok Charlesovo zanemarivanje Berthe na kraju romana s ljubavlju otkriva njegovu nesposobnost da se brine za sebe, a još manje za drugo živo biće.

---

³⁵ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 28

³⁶ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 112

Kako roman završava, možda se najtužnije osjećamo zbog Berthe, koja nije učinila ništa da zasluži svoju tragičnu sudbinu. „Kada sve bi rasprodano, ostade dvanaest franaka i sedamdeset i pet centima, čime se plati put gospođice Bovary k njezinoj baki. Dobra žena umrije još iste godine, a kako čiča Rouault bijaše uzet, brigu za malu preuze jedna tetka. Siromašna je pa djevojčicu, da zasluži svoj kruh, šalje u predionicu pamuka.“³⁷

Homais je bio apotekar u Yonvilleu. Pomogao je Charlesu da postane liječnik. Često je komentarisao sve što se događa. Iako nije među glavnim likovima u romanu, smatra se vrlo bitnim za razvoj radnje. On je govornik koji beskrajno priča o medicinskim tehnikama i iako o njima ništa ne zna. Njegovo prisustvo u romanu služi da pojača naš osjećaj Emmine frustracije svojim životom.

Homais je izuzetno sebičan čovjek. Kad Bovaryevi prvi put stignu u Yonville, saznajemo da se sprijateljio samo sa liječnikom jer želi da Charles zatvori oči na svoju lošu medicinsku praksu. U posljednjoj rečenici knjige, Homais dobija križ Legije časti. Nagrađujući Homaisa, Flaubert nam pokazuje kako osrednji i sebični često prođu bolje od onih koji strastveno žive i trude se biti iznimni ili onih koji žive ponizno i prema drugima se ponašaju ljubazno i velikodušno. „A svijet koji utjelovljuje Homais uspješno će gtrajati i dalje, kada nestane luckaste žene koje nije poštivala njegov poredak.“³⁸

Rodolphe je ženskaroš. Bio je zgodan, pronicljiv, sebičan i bogat manipulator. Osvajao je sve što je želio. On je Emmine prvi ljubavnik koji živi nedaleko od Yonvillea. Emmu vidi kao još jedno osvajanje koje mora pobijediti. Razumije što Emmi nedostaje i zna kako da je osvojiti. Pažljivo je lažima zavodio Emmu, da bi je napustio na dan dogovorenog bijega. Jasno je da nikada nije ispunio svoja obećanja niti je to želio. Napušta je onda kada mu dosade Emmine maštarije i izljevi emocija.

---

³⁷ Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 223

³⁸ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 114

Rodolphe je vrlo prepoznatljiv lik - on je vješt Casanova, čiji je jedini cilj u životu privoljeti žene. Iako je bio sve ono što je Emma ikad željela i zamišljala, on je znao da veza sa njom neće dugo potrajati. „Rodolphe je bezosjećajni egoist. On je međutim dosljedan samome sebi i svojoj želji te pruža Emmi ono što joj je u stanju pružiti – seksualni interes iskusnog muškarca.“³⁹

Leon je Emmi drugi ljubavnik i kada ga upoznamo, možemo primijetiti da je Leon muški ekvivalent Emme. Mladi i romantični idealista, sa dosadnim životom u Yonvilleu, koji se raduje danu kada će napokon moći pobjeći u Pariz kako bi diplomirao pravo. Leon je u početku mladić koji sanja o romansi i ljubavi, ali je potpuno neaktivan - boji se reći Emmi da je voli i umjesto toga boluje za njom dok ne napusti Yonville. Zaljubi se u nju, ali se seli u Pariz da bi studirao pravo, dijelom i zato što smatra da je njihova ljubav nemoguća sve dok je ona u braku. Kad Emma ode u Rouen, bila je tako sretna što ga vidi. Privučena ovim konceptom urbane sofisticiranosti, Emma započinje vezu. Bili su sretni, ali su s vremenom postali dosadni jedno drugome. „U Rouenu se Leon mijenja, »od konformizma nesretne ljubavi prelazi u konformizam građanske ljubavnice i na kraju u konformizam braka, odustaje od maštanja jer je »kao budući bilježnik ubio u sebi pjesnika«.“⁴⁰ Nakon Emmine smrti, Leon se ubrzo oženi.

Lheureux je lihvar i trgovac provizijama iz Yonvillea koji mami Emmu u dugove igrajući se sa njenim slabostima i strahovima. Njegova shema rada bila je vrlo jednostavna za razumijevanje. Znajući za Emminu snažnu želju da zaradi puno novca i živi luksuzno iskušava nju i druge kupce luksuzom koji si ne mogu priuštiti, a onda se iznenada pojavi sa zahtjevima za plaćanje, a zatim sa obećanjima zajmova i na kraju ih odvede u finansijsku propast.

„Novčane makinacije zelenaša Lheureuxa moderan su i nedostojan oblik antičke fatalnosti.“⁴¹ Lheureux je zao, nemilosrdan je i lukav. Sve vrijeme zna da će Emmu odvesti u propast i čini to namjerno. Lheureux nam pokazuje dubine izopačenosti do kojih ljudi mogu potonuti u potrazi za novcem. U Emminom slučaju, iznos duga i sva nepoštenost koju predstavlja navode je na samoubistvo.

---

³⁹ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 113

⁴⁰ Ibid. str 113

⁴¹ Polanšćak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972. str. 109

6. Zaključak

Osnovna ideja ovog rada jeste analizirati odnos odnos između likova u romanu „Madame Bovary“, a prvenstveno Emme, oslanjajući se na Solarovu *Povijest svjetske književnosti*, zatim na knjigu *Francuski realistički romani XIX stoljeća* autora Polanšćak Antuna i Šafranek Ingrid i na *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne* autora prof. dr. Pobrić Edina. Osnovna teza rada jeste sukob između iluzije i stvarnosti. Flaubert je u ovom romanu prikazao iskustva ljudi i njihove sudbine bez obzira na tragičan ishod.

U glavnom dijelu rada najviše se govori o Emmi Bovary, vrlo važnom liku epohe realizma i uz pomoć komparativne i deskriptivne metode pristupa se analizi njenog lika. Mlada i udata žena koja je rastrgana između onoga što društvo nameće pojedincima i njenih vlastitih emocija i potreba. Tamo negdje između jave i sna, Emma je silno željela živjeti u gradu, za razliku od života koji je vodila u provinciji. „U isti mah priželjkivaše smrt i život u Parizu...“⁴² Nije bila spremna prihvatiti situacije u kojima se zadesila niti se znala nositi sa njima. To je bio glavni uzrok njenih unutrašnjih previranja, ali ne i jedini. Tradicionalna očekivanja društva u kojem je živjela također su nešto što stvara sukob u Emmi. Sama činjenica da pripada svijetu devetnaestog stoljeća ne ostavlja joj mnogo izbora šta da učini sa svojim životom. Također, svaki lik u romanu imao je određen utjecaj na Emmu i na razvoj njenog lika te se zbog toga mnogo promijenila. U samostanu nije pronašla ono što je tražila. Nesretni brak sa Charlesom nije ispunio njena očekivanja. Okrenula se preljubi, ali ni to joj nije pomoglo.

Emmin sukob između iluzije i stvarnosti nije mogao drugačije završiti nego smrću. Previše je toga bilo uništeno njenim nepromišljenim djelovanjem i željom za nečim većim i boljim od onoga što je imala. Njen dug je bio prevelik i nije bila u stanju da ga vrati. Za Emmu je smrt bila jedini izlaz iz sukoba, ali i iz svijeta živih. To je bila njena posljednja faza tragičnog života, smrt koja ju je osvijestila u vlastitoj smrtnosti. Ni Charles nije dugo živio nakon nje. Na samom kraju ostala je malena Bertha da plaća dug i greške svojih roditelja.

„Uvijek se nakon nečije smrti javlja svojevrсно zaprepaštenje, toliko je teško razumjeti taj nenadani nastup ništavila i pomiriti se s time da u nj povjerujemo.“⁴³

---

⁴²Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr, str. 53

⁴³ Ibid. str. 209

7. Literatura

1. Biti, Vladimir, *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
2. Car, Milka: *Uvod u dokumentarnu književnosti*, Leykam International, Zagreb, 2016.
3. Flaubert, Gustav: *Gospođa Bovary*, sa francuskog prevela Divina Marion, eLektire.skole.hr
4. Kulenović, Tvrtko: *Rezime*, Biblioteka Slovo, Sarajevo, 1995.
5. Lešić, Zdenko: *Teorija književnosti*, Sarajevo, 2006.
6. Lukacs, Georg: *Teorija romana*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1990.
7. Juvan, Marko, *Fikcija, stvarnost, zakoni*, Sarajevske sveske br. 17, Dostupno na: <http://sveske.ba/en/content/fikcija-stvarnost-i-zakoni>
8. Pobrić, Edin: *Vrijeme u romanu: od realizma do postmoderne*, BH Most, Sarajevo, 2006.
9. Polanščak, Antun; Šafranek, Ingrid: *Francuski realistički romani XIX stoljeća*, Školska knjiga, Zagreb, 1972.
10. Solar, Milivoj: *Suvremena svjetska književnost*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
11. Solar, Milivoj. *Povijest svjetske književnosti*. Golden marketing , Zagreb., 2003
12. Solar, Milivoj: *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
13. Šafranek, Ingrid: *Crveno i crno i Parmski kartuzijanski samostan Stendhala (HenryaBeylea); Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj Gustavea Flauberta; U traganju za izgubljenim vremenom Marcela Prousta*. Zagreb: Školska knjiga 1995.
14. Šimić, Krešimir, *Fikcija i faktografija*, Zagrebačka slavistička škola, Dostupno na: <https://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1876&naslov=fikcija-i-faktografija>
15. Žmegač, Viktor: *Povijesna poetika romana*, Grafički zavod Hrvatske, 1987.